

การพัฒนาารูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะของผู้สูงอายุ ตำบลหนองเหล็ก อำเภอกอสุมพิสัย
จังหวัดมหาสารคาม

Development of a model to enhance the well-being of the elderly Nong Sai
Sub-district Amphoe Kosum Phisai Mahasarakham province

กว้าง ภิรมย์

ตำแหน่ง อาจารย์

สังกัดหน่วยงาน ศูนย์การศึกษาพิเศษและสาขาวิชาการศึกษาพิเศษและภาษาไทย

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม,

อีเมลล์ nak25009@gmail.com

บทคัดย่อ

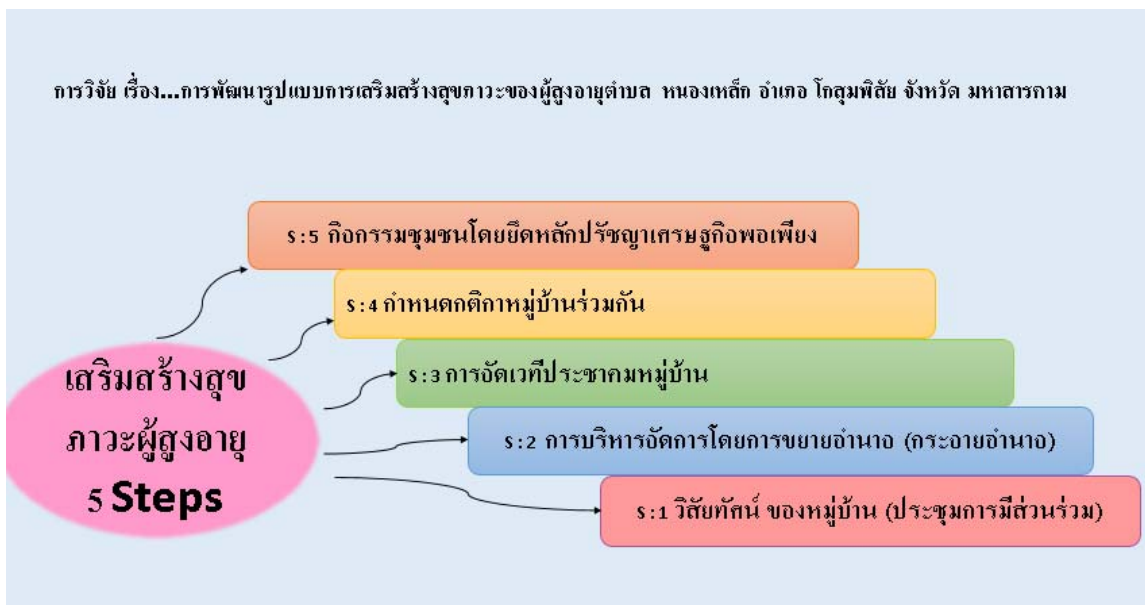
การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development : R&D)

มีวัตถุประสงค์เพื่อ

- 1) ศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน สภาพทั่วไปเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะของผู้สูงอายุตำบลหนองเหล็ก อำเภอกอสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม
- 2) พัฒนาการพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะของผู้สูงอายุตำบลหนองเหล็ก อำเภอกอสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม
- 3) ศึกษาผลการใช้รูปแบบการพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะของผู้สูงอายุตำบลหนองเหล็ก อำเภอกอสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคามและ
- 4) ศึกษาปัจจัยเงื่อนไขแห่งความสำเร็จการพัฒนารูปแบบพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะของผู้สูงอายุตำบลหนองเหล็ก อำเภอกอสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

โดยใช้แบบแผนการวิจัยและพัฒนา ประกอบด้วย ระยะที่ 1 เป็นการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน สภาพทั่วไปพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะของผู้สูงอายุตำบลหนองเหล็ก อำเภอกอสุมพิสัยจังหวัดมหาสารคามและเก็บข้อมูลจากการสอบถามสัมภาษณ์ สันทนาการและศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง ณตำบลหนองเหล็ก อำเภอกอสุมพิสัยจังหวัดมหาสารคามเพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานและประสานการจัดกิจกรรมการถอดบทเรียนในระดับพื้นที่ ระยะที่ 2 พัฒนาการพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะของผู้สูงอายุตำบลหนองเหล็ก อำเภอกอสุมพิสัยจังหวัดและระยะที่ 3

ศึกษาผลการพัฒนาการพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะของผู้สูงอายุตำบลหนองเหล็ก อำเภอกอสมพิสัยจังหวัดมหาสารคาม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ผู้สูงอายุตำบลหนองเหล็ก อำเภอกอสมพิสัยจังหวัดมหาสารคามจำนวน 1,348 คน คน โดยเลือกสัมภาษณ์ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปจำนวน 30 คน ทั้งนี้ จะต้องเป็นประชากรผู้สูงอายุที่ได้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ มีภูมิสำเนาและทะเบียนราษฎรในพื้นที่เขตความรับผิดชอบองค์การบริหารส่วนผู้สูงอายุตำบลหนองเหล็ก อำเภอกอสมพิสัยจังหวัดมหาสารคามเพื่อทราบวิถีชีวิตประจำวัน กิจกรรมทางสังคม ลักษณะเศรษฐกิจ ภูมิปัญญาท้องถิ่น การอนุรักษ์ธรรมชาติและทรัพยากร รวมทั้ง ปัญหาทางด้านสุขภาพและสุขอนามัยในชีวิตประจำวันเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่แผนที่ชุมชน แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบบันทึกการสังเกต การสนทนากลุ่ม และการสัมภาษณ์เชิงลึก และกิจกรรมกลุ่มโดยสามารถสรุปผลและอภิปรายผลการศึกษาตามกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินการกิจกรรมการพัฒนาการพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะของผู้สูงอายุตำบลหนองเหล็ก อำเภอกอสมพิสัยจังหวัดมหาสารคาม

คำสำคัญ : รูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะของผู้สูงอายุ

2.3 นิยามศัพท์

รูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะของผู้สูงอายุ หมายถึง การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุ ตำบลหนองเหล็ก อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม มีความสามารถในการดูแลควบคุมและปรับปรุงสุขภาพของตนเองให้มีสุขภาวะที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย อารมณ์ และจิตใจ

การส่งเสริมสุขภาพของชมรมผู้สูงอายุ หมายถึง “การส่งเสริมสุขภาพของชมรมผู้สูงอายุในด้าน กาย จิต สังคม ปัญญา เฉพาะในตำบลหนองเหล็กฯ”

บทนำ

ความเป็นมาของ (Main Idea/ประเด็นวิจัย)

ประชากรผู้สูงอายุในประเทศไทยมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นดังจะเห็นได้จากข้อมูลการสำรวจประชากรผู้สูงอายุในประเทศไทยของสำนักงานสถิติแห่งชาติปี พ.ศ.2550 ที่ชี้ให้เห็นว่าสัดส่วนประชากรผู้สูงอายุได้เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 6.8 ในปี พ.ศ.2537 เป็นร้อยละ 9.4 ในปี พ.ศ.2545 และเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 10.7 ในปีพ.ศ.2550 ซึ่งถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นที่สังคมไทยเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยมีประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปเกินร้อยละ 10 ของประชากรทั่วประเทศต่อมาในปีพ .ศ.2553 จำนวนประชากรผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นเป็น 7.5 ล้านคนคิดเป็นร้อยละ 11.8 ของประชากรทั้งหมดโดยมีอายุคาดเฉลี่ยเมื่อแรกเกิดของเพศชายเท่ากับ 69.5 ปีและเพศหญิง 76.3 ปีและเมื่ออายุ 60 ปีจะมีโอกาสอยู่ต่อไปอีกประมาณ 20 ปี การที่ประชากรผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้นและมีอายุยืนมากขึ้นทำให้การดำเนินงานด้านการส่งเสริมสุขภาพสำหรับคนกลุ่มนี้ได้รับความสนใจและมีการสนับสนุนอย่างกว้างขวาง(สุธรรม นันทมงคลชัย,2556: 46.)

สถานการณ์ปัจจุบันของผู้สูงอายุในประเทศไทยอายุเฉลี่ยคนไทยนับตั้งแต่แรกเกิดถึงสิ้นอายุขัยภาพรวมอยู่ที่ประมาณ 73 - 74 ปี นับจากอายุ 60 ปีขึ้นไปเพศชายมีค่าประมาณ 79 ปีและเพศหญิงมีค่าประมาณ 83 - 84 ปี ประชากรผู้สูงอายุในประเทศกลุ่มอาเซียน (Population aging in ASEAN countries) โดยภาพรวมมีลักษณะของกราฟจำนวนประชากรเป็นรูปพีระมิดแต่ถ้าพิจารณาข้อมูลแบบเฉพาะพบว่าประเทศไทยและสิงคโปร์มีลักษณะทรงกระบอกแสดงถึงอัตราจำนวนประชากรผู้สูงอายุที่เพิ่มมากขึ้นกว่าทุกกลุ่มช่วงวัยอย่างต่อเนื่องสะท้อนถึงสถานการณ์การก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์แบบที่กำลังจะเกิดขึ้นในระยะเวลานับจากปี 2557 มีผู้สูงอายุรายใหม่ประมาณ 7 แสนคนโดยสัดส่วนจะเพิ่มขึ้นในแต่ละปีจนเพิ่มเป็นจำนวน 1 ล้านคนในปี 2564 ซึ่งจะเป็นช่วงที่ประเทศไทยเข้าสู่เกณฑ์สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์แบบ (Aged Society) มีจำนวนประชากรผู้สูงอายุ 15 ล้านคน (ถึงเกณฑ์ 20 %) หลักการดูแลสุขภาพสากลในผู้สูงอายุที่สำคัญคือ 3 อ. 2 ส. อาหาร, ออกกำลังกาย, อารมณ์, ไม่สูบบุหรี่และไม่ดื่มสุรา สถานการณ์ประเทศไทยพบภาวะผู้สูงอายุอยู่คนเดียวไม่มีลูกหลานญาติหรือผู้ช่วยดูแลจำนวน 8 % กระทรวงสาธารณสุขได้กำหนดมาตรฐานผู้สูงอายุมีสุขภาพอนามัยที่พึงประสงค์ไว้ 5 ประการดังนี้

1) มีสุขภาพดีทั้งร่างกายและจิตใจ 2) มีพื้นที่ใช้งานได้อย่างน้อย 20 ซี่ 3) มีดัชนีมวลกายอยู่ในเกณฑ์ปกติ 4) สามารถช่วยเหลือตนเองและผู้อื่นได้ตามอัตรา 5) พฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์

นลินรัตน์ อภิชาติและคณะ (2560). จากการสำรวจพื้นที่วิจัยพบว่า ตำบลหนองเหล็ก ได้แยกการปกครองจากตำบลเหล่า เมื่อปี พ.ศ. 2508 เดิมประชาชนส่วนใหญ่อพยพมาจากจังหวัดขอนแก่น มีพื้นที่ทั้งหมด 95.81 ตารางกิโลเมตร ปัจจุบันตำบลหนองเหล็กแบ่งการปกครองออกเป็น 20 หมู่บ้าน ดังนี้ บ้านโนนสะอาด บ้านวังขอนจิกบ้านหนองหญ้าม้า บ้านหมากมาย บ้านคูเหนือ บ้านหนองแวง บ้านสวนกล้วย บ้านโคกสี บ้านนาล้อม บ้านโนนสูง บ้านตัน บ้านหนองเหล็ก บ้านโคกสว่าง บ้านหนองเหล็กพัฒนา บ้านสว่างพัฒนา บ้านตัน บ้านโพธิ์ทอง บ้านโนนสูง บ้านหนองสระพัง ตำบลหนองเหล็กมีประชากรทั้งสิ้น 8,629 คน ชาย 4,233 คน หญิง 4,396คน มีความหนาแน่นเฉลี่ย 99.99 คน / ตารางกิโลเมตร จำนวนครัวเรือน 2,200 ครัวเรือน ประชาชนร้อยละ 95 มีอาชีพทำการเกษตร โดยเฉพาะการทำนาข้าวเป็นอาชีพหลักรองลงไปคือ ปลูกพืชไร่จำพวกอ้อย มันสำปะหลัง หรือการเลี้ยงวัวพื้นเมืองเป็นต้น ประชาชนมีความรัก ความสามัคคี ในการอนุรักษ์วัฒนธรรม หรือประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นเป็นอย่างดี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในเรื่องการจักสาน การทอ การประดิษฐ์ซึ่งทำด้วยมือ ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เป็นสาธารณะประโยชน์หรือส่วนรวม

ด้านสาธารณสุขของตำบล มีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ประจำตำบลหนองเหล็ก ตั้งอยู่บ้านคูเหนือ หมู่ 5 กลุ่ม อสม. หรืออาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน มีบทบาทที่สำคัญในการดูแลสุขภาพอนามัยของประชาชนในตำบลหนองเหล็ก ร่วมกับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหนอง

เหล็ก ทำหน้าที่ดูแลสุขภาพอนามัยของประชาชน อสม. 1 คนรับผิดชอบ 10-15 ครอบครัว เป็นกรรมการกองทุนระบบหลักประกันสุขภาพระดับตำบล เป็นผู้ประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐ มีหน้าที่ในการสร้างเสริมสุขภาพเป็นแกนนำในการออกกำลังกาย ที่ศูนย์ ศสมช. ช่วยงานควบคุมป้องกันโรคระบาดในชุมชน การรักษาพยาบาล งานฟื้นฟูสภาพร่างกายบำบัด และการส่งต่อผู้ป่วยงานสาธารณสุขมูลฐาน เช่น เฝาระวังภาวะทุพโภชนาการในเด็ก 0-6 ปี โดยการชั่งน้ำหนัก การรักษาพยาบาลแพทย์ทางเลือกการนวดประคบสมุนไพร งานเชิงรุกร่วมกับรพ.สต.การเยี่ยมและดูแลผู้ป่วยที่บ้าน การควบคุมป้องกันโรคไข้เลือดออก นับเป็นการดูแลสุขภาพโดยชุมชนมีส่วนร่วม ยึดคติ “แม้เราเป็นประชาชนก็สามารถดูแลกันได้” ประชาชนมีสุขภาพที่สมบูรณ์แข็งแรงทำให้ชุมชนเข้มแข็ง มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น (องค์การบริหารส่วนตำบลหนองเหล็ก, 2560.)

จากการสอบถามและสำรวจข้อมูลงานด้านการส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุในพื้นที่วิจัยตำบลหนองเหล็กพบว่า จำนวนประชากรผู้สูงอายุ ณ ปี พ.ศ. 2560 ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองเหล็กจำนวนประมาณ 1,300 คน

องค์การบริหารส่วนตำบลหนองเหล็กมีการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุขึ้นเมื่อต้นปี พ.ศ. 2560 ทำการเรียนการปฐมนิเทศ วันที่ 27 กันยายน พ.ศ.2560 และเริ่มทำการเรียนการสอนครั้งแรกในวันที่ 6 ตุลาคม ตั้งแต่เวลา 9.00 – 15.00 น. โดยแบ่งกิจกรรมและการเรียนการสอนเป็น 3 คาบ เรียน ได้รับการสนับสนุนวิทยากรศูนย์การศึกษาครอบครัวและชุมชนและศึกษาตามอัธยาศัย โรงพยาบาลโกสุมพิสัย โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลหนองเหล็ก โรงเรียนในพื้นที่ใกล้เคียง โดยจัดการเรียนการสอนเป็นสามคาบรายวิชาต่อวัน ได้แก่ วิชาการ วิชาชีพ และวิชาชีวิต ผลปรากฏว่าการตอบรับจากผู้สูงอายุอยู่ในระดับดีมีผู้สูงอายุเข้ารับการเรียนในครั้งแรก 240 คน และครั้งต่อมา 220 คน

ผลจากการจัดการเรียนการสอนและการทำกิจกรรมในโรงเรียนผู้สูงอายุพบว่า เมื่อดำเนินงานจนถึงปัจจุบันองค์การบริหารส่วนตำบลหนองเหล็กประสบปัญหาและอุปสรรค เช่น

1. ขาดบุคลากรในด้านวิทยากรหากจะเปิดทำการสอนอย่างต่อเนื่อง
2. ปัญหาการออกแบบแนวทางการสอน รวมทั้งหลักสูตรการเรียน กิจกรรมที่น่าสนใจ
3. กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ ยังมิได้มาจากความต้องการที่แท้จริงของผู้สูงอายุ รูปแบบของการทำกิจกรรมยังไม่สามารถตอบสนองความพึงพอใจของผู้สูงอายุเท่าที่ควร และยังขาดการมีส่วนร่วมจากชุมชนอยู่

ผู้วิจัยจึงมุ่งเน้นศึกษาและพัฒนาารูปแบบการทำกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ศึกษาสถานการณ์สภาพปัญหาจริงของพื้นที่ สสำรวจความต้องการที่แท้จริงของนักเรียนในโรงเรียนผู้สูงอายุประจำตำบลหนองเหล็ก เพื่อสะท้อนสภาพปัญหา ความต้องการ

อุปสรรคปัญหา เพื่อร่วมกันแก้ไขและวิเคราะห์ว่ารูปแบบการทำกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ นั้นสามารถนำไปสู่การได้รับการส่งเสริมสุขภาพที่ยั่งยืนขึ้นจริงหรือไม่ มีแนวโน้มในอนาคตเป็นเช่นไร

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยแบบผสมผสาน(Mix – Methodology Research) ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ร่วมกับการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของชุมชน (PAR) ในการวิเคราะห์ข้อมูลมุ่งศึกษาสถานการณ์ สภาพปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุ นำไปวิเคราะห์สภาพปัญหาและพัฒนาเป็นกิจกรรมที่ใช้ในการส่งเสริมสุขภาพของนักเรียนโรงเรียนผู้สูงอายุ ตำบลหนองเหล็กฯ เพื่อให้ได้กิจกรรมในการส่งเสริมสุขภาพของนักเรียนในโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหนองเหล็กฯ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ให้สามารถเกิดกิจกรรมที่เป็นตัวอย่างแก่ชุมชนอื่นในการส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ ซึ่งเน้นไปที่การมีส่วนร่วมของชุมชน ในการกำหนดทิศทางและรูปแบบกิจกรรมร่วมกัน เป้าหมายหลักเพื่อการส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุให้เกิดการพัฒนาในรูปแบบกิจกรรมจากรูปแบบเดิมที่เคยปฏิบัติมาแล้ว เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุมากขึ้น ประการที่สอง ได้มาจากระดมความคิดในการสร้างกิจกรรมใหม่ที่นำเสนอใจร่วมกัน สุดท้ายชุมชนต้องมีส่วนร่วมในการศึกษาผลของรูปแบบกิจกรรมที่ใช้ส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ เพื่อให้ได้กิจกรรมที่จะสามารถนำไปต่อยอดสร้างนวัตกรรมต่างๆ ในการพัฒนาสุขภาพะ ทั้งทางกาย จิต สังคม และปัญญาของผู้สูงอายุในชุมชน

สรุปหลักการและเหตุผล (Main Idea) (ว่าทำไมจึงต้องวิจัยเรื่องนี้)

จากสภาพปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุ นำไปวิเคราะห์สภาพปัญหาและพัฒนาเป็นกิจกรรมที่ใช้ในการส่งเสริมสุขภาพของนักเรียนโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหนองเหล็กฯ เพื่อให้ได้กิจกรรมในการส่งเสริมสุขภาพของนักเรียนในโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหนองเหล็กฯ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ให้สามารถเกิดกิจกรรมที่เป็นตัวอย่างแก่ชุมชนอื่นในการส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ ซึ่งเน้นไปที่การมีส่วนร่วมของชุมชน ในการกำหนดทิศทางและรูปแบบกิจกรรมร่วมกัน เป้าหมายหลักเพื่อการส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุให้เกิดการพัฒนาในรูปแบบกิจกรรมจากรูปแบบเดิมที่เคยปฏิบัติมาแล้ว เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุมากขึ้น ประการที่สอง ได้มาจากระดมความคิดในการสร้างกิจกรรมใหม่ที่นำเสนอใจร่วมกัน สุดท้ายชุมชนต้องมีส่วนร่วมในการศึกษาผลของรูปแบบกิจกรรมที่ใช้ส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ เพื่อให้ได้กิจกรรมที่จะสามารถนำไปต่อยอดสร้างนวัตกรรมต่างๆ ในการพัฒนาสุขภาพะ ทั้งทางกาย จิต สังคม และปัญญาของผู้สูงอายุในชุมชน

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) ศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน สภาพทั่วไปเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสุขภาพของผู้สูงอายุตำบลหนองเหล็ก อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม
- 2) พัฒนาการพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสุขภาพของผู้สูงอายุตำบลหนองเหล็ก อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม
- 3) ศึกษาผลการใช้รูปแบบการพัฒนาการพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสุขภาพของผู้สูงอายุตำบลหนองเหล็ก อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม
- 4) ศึกษาปัจจัยเงื่อนไขแห่งความสำเร็จการพัฒนาการพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสุขภาพของผู้สูงอายุตำบลหนองเหล็ก อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

สมมติฐานการวิจัย (ถ้ามี)

กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนสามารถพัฒนารูปแบบการทำกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุประจำตำบลหนองเหล็กได้

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยครั้งนี้ศึกษาในพื้นที่ตำบลหนองเหล็ก อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

2. ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

ประชากรในการศึกษา คือ กลุ่มผู้สูงอายุกลุ่มผู้สูงอายุ ตำบลหนองเหล็ก จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 1,300 คน (อ้างอิง)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ กลุ่มผู้สูงอายุ ตำบลหนองเหล็ก จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 30 ได้มาโดยการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง

3. ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาสาระของการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่

- 1) สถานการณ์ สภาพปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหนองเหล็กฯ
- 2) รูปแบบการทำกิจกรรมที่ใช้ในการส่งเสริมสุขภาพของนักเรียนโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหนองเหล็กฯ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

4. ขอบเขตด้านระยะเวลา

การศึกษาครั้งนี้ศึกษาในช่วงเวลาระหว่างเดือนตุลาคม พ.ศ. 2560 ถึง เดือน กันยายน พ.ศ. 2561

ระเบียบวิธีวิจัย (เขียนแบบย่อๆ)

1. แหล่งข้อมูล

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ กลุ่มผู้สูงอายุ ตำบลหัวขวาง จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 30 คน ได้มาโดยการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง

2. เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 ประเภทของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและมีบทบาทอย่างมากในการวิจัย การเลือกใช้เครื่องมือใดนั้นขึ้นอยู่กับสถานการณ์และลักษณะพฤติกรรมที่ต้องการจะวัด ซึ่งหมายความว่าต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยด้วยเช่นกัน ในการวิจัยพบว่าเครื่องมือที่นิยมใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลมี 5 ประเภท ได้แก่ แบบทดสอบ แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม และแบบประเมินการปฏิบัติ เครื่องมือแต่ละประเภทจะมีลักษณะที่สำคัญและความสามารถในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แตกต่างกันออกไป เพื่อให้ผู้วิจัยสามารถเลือกใช้เครื่องมือที่เหมาะสมกับวัตถุประสงค์การวิจัย

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการดังนี้

1) เก็บข้อมูลพื้นฐานเชิงบริบทจากผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) ได้แก่ผู้สูงอายุที่มีทะเบียนราษฎรในพื้นที่วิจัยและเป็นผู้ได้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ จำนวนประมาณ 30 - 50 คน โดยใช้แบบสังเกตการณ์และแบบสัมภาษณ์ชุดเดียวกัน

2) สัมภาษณ์เชิงลึกผู้มีความรู้และบุคลากรของเทศบาลตำบลหัวขวาง โดยสัมภาษณ์เชิงลึก บุคลากรหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่ในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุจากหน่วยงานต่างๆ โดยผู้วิจัยได้ตั้งคำถามปลายเปิดลักษณะคำถามทั้งหมดมีเนื้อหาเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุและข้อมูลทั่วไปของพื้นที่วิจัย

3) สนทนาแบบกลุ่ม (Group Discussion) หรือการจัดให้มีเวทีเสวนาแบบประชาคมในขณะที่มีกิจกรรมสำคัญต่างๆ ของชุมชนกับกลุ่มประชากรผู้สูงอายุที่มีภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่วิจัย รวมทั้งกลุ่มบุคคลต่างๆตามความหลากหลายทางสถานภาพทางสังคม และความหลากหลายทางอาชีพ ไม่

จำกัดจำนวนโดยใช้ประเด็นศึกษาที่เกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุและข้อมูลทั่วไปของพื้นที่วิจัยเป็นขอบเขตในการเก็บรวบรวมข้อมูล

- 4) จัดเวทีคืนความรู้สู่ชุมชนพื้นที่ตำบลหนองเหล็ก

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ดำเนินการ ดังนี้ นำสถิติพื้นฐานมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ดำเนินการ ดังนี้ (1) แบบสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม (2) ประเด็นการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุ ในหมู่ตำบลหนองเหล็กลักษณะคำถามปลายเปิด (Open-ended Question) โดยผู้วิจัยได้ทำการทดลอง(Try Out) แบบสัมภาษณ์ดังกล่าวกับกลุ่มประชากรที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มประชากรในตำบลหนองเหล็กคือ กลุ่มประชากรผู้สูงอายุในหมู่บ้านแห่งหนึ่งของจังหวัดมหาสารคาม โดยตรวจสอบประเด็นคำถามและความเข้าใจเนื้อหาของผู้ตอบคำถามกับผู้เชี่ยวชาญ3 ท่านของสำนักวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม แล้วปรับปรุงแก้ไขเพื่อใช้จริงในพื้นที่วิจัย

ผลการวิจัย

- 1) ศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน สภาพทั่วไปเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสุขภาพของผู้สูงอายุตำบลหนองเหล็ก อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม
- 2) พัฒนาการพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสุขภาพของผู้สูงอายุตำบลหนองเหล็ก อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม
- 3) ศึกษาผลการใช้รูปแบบการพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสุขภาพของผู้สูงอายุตำบลหนองเหล็ก อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคามและ
- 4) ศึกษาปัจจัยเงื่อนไขแห่งความสำเร็จการพัฒนารูปแบบพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสุขภาพของผู้สูงอายุตำบลหนองเหล็ก อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

อภิปรายผลการวิจัย

- 1) ศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน สภาพทั่วไปเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสุขภาพของผู้สูงอายุตำบลหนองเหล็ก อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

2) พัฒนาการพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะของผู้สูงอายุตำบลหนองเหล็ก อำเภอกอสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

3) ศึกษาผลการใช้รูปแบบการพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะของผู้สูงอายุตำบลหนองเหล็ก อำเภอกอสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคามและ

4) ศึกษาปัจจัยเงื่อนไขแห่งความสำเร็จการพัฒนารูปแบบพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะของผู้สูงอายุตำบลหนองเหล็ก อำเภอกอสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

บทบาทขององค์กรหลัก 4 องค์กร (ศจค./อปท./ชุมชน/สถาบันวิชาการ)

1. ศูนย์จัดการเครือข่ายสุขภาวะชุมชน (ศจค.)
 - สนับสนุนการดำเนินงาน
 - ประสานความร่วมมือเครือข่าย
2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.)
 - สนับสนุนการดำเนินงาน
 - ประสานความร่วมมือเครือข่าย
3. ชุมชนตำบลหนองเหล็ก
 - สนับสนุนความคิด
 - การทำงาน
 - การขับเคลื่อนกิจกรรม
1. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
 - ที่ปรึกษา และใช้กลยุทธ์ในการสร้างการมีส่วนร่วมจากภาคส่วนอื่นๆ เป็นการสร้างพันธมิตรในการทำงานชั้นเยี่ยม

ความเป็นพันธมิตรสัมพันธ์มหาวิทยาลัยกับสังคม University Engagement

1. ร่วมคิดร่วมทำแบบหุ้นส่วน (Partnership)
อบต. โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล และ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ร่วมคิดร่วมทำ เพื่อประโยชน์สูงสุดแก่ผู้สูงอายุ

2. เกิดประโยชน์ร่วมกันแก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย (Mutual benefit)
ผู้สูงอายุมีความตระหนักและเห็นความสำคัญในการดูแลสุขภาพตัวเองแบบองค์รวม
อบต. โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล และ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ได้งาน
3. มีการใช้ความรู้และเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน (Scholarship)
ผู้สูงอายุได้วิธีการดูแลสุขภาพตัวเองแบบองค์รวม
4. เกิดผลกระทบต่อสังคมที่ประเมินได้ (Social impact)
สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ให้แก่ชุมชนใกล้เคียงและที่อื่น

เอกสารอ้างอิง (เฉพาะที่อ้างอิงในบทความ)

- กณิกนันต์ หยกสกุล.(2551). การมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการจัดกิจกรรมเพื่อสุขภาพ.วิทยานิพนธ์
ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (การส่งเสริมสุขภาพ) บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
กองสุขศึกษาศึกษากรรมสนับสนุนบริการสุขภาพ
- กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2559). คู่มือโรงเรียนผู้สูงอายุ. กรมพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ :
กรุงเทพมหานคร.
- เกษม วัฒนชัย, ศ.นพ. (2549). การเรียนรู้ที่แท้และพอเพียง. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: มติ
ชน.
- คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล. (2542). สารานุกรมสำหรับผู้สูงอายุ. กรุงเทพมหานคร : สำนักงาน
คณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- งามพิศ สัตย์สงวน. (2542). การวิจัยทางมานุษยวิทยา. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- เจียรนัย ทรงชัยกุล. (2546). รายงานการวิจัยเรื่อง การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของ
ผู้สูงอายุ ในสังคมไทยด้านสุขภาพกายสุขภาพจิต. สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัย
สุโขทัยธรรมาธิราช.

- ทรงศักดิ์ มีชัย.(2544). **กระบวนการมีส่วนร่วมในชมรมผู้สูงอายุบ้านป่าขาม อ.ปาย จ.แม่ฮ่องสอน**
วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต(การส่งเสริมสุขภาพ). บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ปรีดา เฉลิมเผ่า กอนันตกุล. (2545). **คนใน: ประสบการณ์ภาคสนามของนักมานุษยวิทยาไทย.**
กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.
- ปาริชาติ วลัยเสถียร. (2553). **ตัวชี้วัดความสุข : กลยุทธ์การสร้างและการใช้เพื่อชุมชนเป็นสุข.**
กรุงเทพมหานคร : สถาบันเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข.
- ฝ่ายวิชาการเอ็กซ์เปอร์เน็ท. **เทคนิคการประชุมแบบมีอาชีพ.** กรุงเทพฯ: เอ็กซ์เปอร์เน็ท, 2548.
- พัชรี ดำรงสุนทรชัย. (2550). **วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา**
ภาควิชานโยบายการจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : คณะ
ครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รศรินทร์ เกรย์ และคณะ. (2556). **มนต์ศน์ใหม่ของนิยามผู้สูงอายุ : มุมมองเชิงจิตวิทยาสังคมและ**
สุขภาพ.กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เดือนตุลา.
- โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลโคกล่าม. (2560). **เอกสารประกอบการนำเสนอผลงาน**
โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลโคกล่าม ประกอบการตรวจนิเทศ ติดตาม กำกับ
ประเมินผลการดำเนินงานสาธารณสุข รอบที่ 2 ปี 2560. เอกสารอัดสำเนา
- สถาบันเวชศาสตร์ผู้สูงอายุ. (2552). **โครงการวิจัยเรื่อง การศึกษาระบบดูแลสุขภาพผู้สูงอายุที่มี**
ความเปราะบางด้านสุขภาพในชุมชน. กรุงเทพมหานคร: กรมการแพทย์กระทรวง
สาธารณสุข.
- สมาคมนักวิจัย. (2554). **วารสารสมาคมนักวิจัย. ปีที่ 16 ฉบับที่ 3 กันยายน- ธันวาคม 2554.**
กรุงเทพมหานคร : บริษัทพรอสเพอร์ เซอร์วิส ซัพพลาย จำกัด.
- ประกาย จิโรจน์กุล. (2556).**การวิจัยทางการพยาบาล : แนวคิด หลักการและวิธีปฏิบัติ.** นนทบุรี:
โครงการสวัสดิการวิชาการ สถาบันพระบรมราชชนก.
- นางพรรณ พิริยานุพงศ์. (2546). **คู่มือวิจัยและพัฒนา.** นนทบุรี: โครงการสวัสดิการวิชาการสถาบัน
พระบรมราชชนก.
- ฤทธิชัย แกมภาคและคณะ. (2559). **รูปแบบการมีส่วนร่วมในการสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุของ**
โรงเรียนผู้สูงอายุวัดหัวฝาย ตำบลสันกลาง อำเภอฟาน จังหวัดเชียงราย.บทความ
วิจัยแหล่งทุนสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ใน การประชุมสัมมนาวิชาการ
ราชภัฏนครสวรรค์วิจัย ครั้งที่ 1.

